

Гладкова Ольга Вячеславна
кандидат економічних наук, доцент
Національний фармацевтичний університет
Гладкова Ольга Вячеславна
кандидат экономических наук, доцент
Национальный фармацевтический университет
Gladkova Olga
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
National Pharmaceutical University

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РИНКОВОЇ СТАЛОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ РЫНОЧНОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

THEORETICAL APPROACHES TO DEFINING MARKET STABILITY OF THE ENTERPRISE

Анотація. В умовах динамічного розвитку макросередовища, посилення конкуренції та фінансових коливань у державі суб'єкти підприємництва все більше уваги приділяють питанням забезпечення ринкової сталості. В статті з теоретичної точки зору розглянуто сутність та складові їх ринкової сталості. Встановлено, що під ринковою сталістю слід розуміти спроможність підприємства зберігати незмінним своє функціонування та частку ринку в умовах невизначеності і конкуренції, забезпечуючи при цьому ефективність, надійність і бажані результати діяльності протягом довгострокового періоду. До її складових були віднесені: організаційно-правова, виробничо-технологічна, фінансова, маркетингова, кадрова та соціально-екологічна. Також в статті визначено, що подальші практичні дослідження повинні бути спрямовані на розробку системи збалансованих показників, де критеріальним показником повинна стати саме ринкова сталість.

Ключові слова: ринкова сталість, конкурентоспроможність, фінансова стійкість, складові ринкової сталості.

Аннотация. В условиях динамичного развития макросреды, усиления конкуренции и финансовых колебаний в государстве, субъекты предпринимательства все больше внимания уделяют вопросам обеспечения рыночной устойчивости. В статье с теоретической точки зрения рассмотрены сущность и составляющие их рыночной устойчивости. Установлено, что под рыночной устойчивостью следует понимать способность предприятия сохранять неизменным свое функционирование и долю рынка в условиях неопределенности и конкуренции, обеспечивая при этом эффективность, надежность и желаемые результаты деятельности в течение долгосрочного периода. К ее составляющим были отнесены: организационно-правовая, производственно-технологическая, финансовая, маркетинговая, кадровая и социально-экологическая. Также в статье отмечено, что дальнейшее практическое исследование должно быть направлено на разработку системы сбалансированных показателей, где критериальным показателем должна стать именно рыночная устойчивость.

Ключевые слова: рыночная устойчивость, конкурентоспособность, финансовая устойчивость, составляющие рыночной устойчивости.

Summary. In conditions of dynamic development of the environment, increased competition and financial fluctuations in the state, business entities are increasingly focusing on ensuring market stability. In the article from the theoretical point of view, the essence and components of their market stability are considered. It has been established that market stability should be understood as the ability of an enterprise to maintain its function and market share in uncertainty and competition, while ensuring the efficiency, reliability and desired results of activities over the long-term. Its components were classified as: organizational, legal, industrial-technological, financial, marketing, personnel and socio-environmental. In the article also noted, that further practical research should be aimed at developing a balanced scorecard, where the criterion indicator should be precisely market stability.

Key words: market stability, competitiveness, financial stability, components of market stability.

Постановка проблеми. Подолання фінансової кризи, забезпечення стабільності та сталого розвитку національної економіки стає найважливішим завданням, що необхідно вирішити в сучасних умовах. Забезпечити це можливо через ефективну діяльність суб'єктів підприємництва та їх ринкову сталість. В цілому, під сталістю компанії розуміється, як правило, її здатність протягом певного часу зберігати показники діяльності в допустимих межах, навіть в разі, якщо зовнішні умови не дозволяють поточній діяльності бути економічно ефективною. Компанія, реалізуючи свою головну мету — задоволення потреб покупців при забезпеченні бажаної економічної ефективності своєї діяльності в умовах невизначеностей, завжди повинна бути готова до протидії факторам невизначеності, реалізуючи для цього заходи щодо збереження стабільності своєї діяльності. Тобто вона повинна забезпечувати свою ринкову сталість.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розробкою теоретичних підходів до визначення ринкової сталості на макро- та мікрорівні займалось багато українських та іноземних вчених. В роботах Дж. Кейнса, А. Маршалла, П. Самуельсона, В. Леонтьєва, Й. Шумпетера та інших видатних вчених-класиків економічної теорії акцент робиться на фундаментальних основах розуміння категорії «ринкова сталість». На мікрорівні це питання викликає ще більшої уваги, проте остаточного розуміння її сутності все ще не було представлено.

Мета статті полягає у визначенні сутності ринкової сталості підприємства та її складових.

Виклад основного матеріалу. Теоретичні дослідження щодо сутності поняття «ринкова сталість» суб'єкта підприємництва показали, що в сучасній економічній теорії існує безліч визначень.

Так, одні вчені, до числа яких належать М. Портер [1], С. Чміль [2], Яблукова Р. [3] та ін. визначають ринкову сталість як здатність підприємства захищати свої конкурентні переваги, адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури, забезпечувати надійність його економічних зв'язків, розширення частки продукції на ринку, високий рівень задоволеності споживачів.

Інші вчені, серед яких Т. Білоусько [4], О. Ареф'єва та Д. Городянська [5], В. Василенко [6] тощо роблять акцент на ресурсній складовій ринкової сталості і характеризують її як збалансований стан економічних ресурсів, який забезпечує здатність підприємства до ведення стабільної прибуткової діяльності. І на наш погляд це цілком зрозуміло. Адже ринкова сталість тісно пов'язана із фінансовою стійкістю підприємства. Зазвичай висока ринкова сталість супроводжується настільки ж високою фінансовою стійкістю. У той же час, забезпечення ринкової сталості — першочергове завдання керівництва підприємства, тоді як забезпечення фінансової стійкості — це завдання фінансових менеджерів.

З іншого боку, обґрунтованою є і точка зору перших авторів, які роблять акцент на посиленні конкурентоспроможності суб'єкта підприємництва. Ринкова сталість суб'єкта підприємництва — це його конкурентоспроможність на ринку, а конкурентоспроможність компанії проявляється в конкурентоспроможності її товарів. Остання є результируючою його корисного ефекту, ціни, витрат з виготовлення та реалізації, сумарних витрат за період споживання товару, а також похідна від рівня виробництва, стану обладнання, сировини, матеріалів, виду технології, якості менеджменту, ефективності маркетингової діяльності та ін. Таким чином, узагальнюючи наведені вище точки зору, вважаємо, що під ринковою сталістю підприємства слід розуміти його спроможність зберігати незмінність свого функціонування та частки ринку в умовах невизначеності і конкуренції, забезпечуючи при цьому ефективність, надійність і бажані результати діяльності протягом довгострокового періоду.

Досягти це можливо за рахунок керованості і адаптивності. Керованість — це властивість підприємства адекватно реагувати на дії. Адаптивність — це можливість пристосовуватися і адекватно реагувати на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища. Категорія надійності визначається при цьому як взаємодоповнююча категорії ризику.

Досліджуючи питання сутності ринкової сталості суб'єкта підприємництва можна відзначити, що на його діяльність має вплив безліч внутрішніх та зовнішніх факторів, які можна поділити на технологічні (пов'язані із процесом виробництва товарів та послуг у натуральному вираженні), організаційні (пов'язані із організаційною структурою та поведінкою підприємства), фінансово-економічні (пов'язані із процесом виробництва та реалізації товарів та послуг у грошовому вираженні) та соціальні (ті, що характеризують соціальну сторону діяльності суб'єкта підприємництва).

Отже, через це складовими ринкової сталості юридичної особи є [7]:

- організаційно-правова складова, що характеризує функціонування підприємства в рамках законодавчого і правового поля держави;
- виробничо-технологічна складова, що передбачає стабільне функціонування виробництва, удосконалення техніки і технологій;
- фінансова складова, що свідчить про спроможність підприємства розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливих умовах внутрішнього та зовнішнього середовища;
- маркетингова складова, що дозволяє визначити здатність підприємства утримувати стійку конкурентоспроможну позицію на ринку, його адаптивність до ринкових змін, спроможність досягати запланованого обсягу продажів та відповідати поточним і майбутнім запитам споживачів щодо співвідношення якості та ціни товару;

- кадрова складова, що характеризує здатність компанії підтримувати низький рівень плинності кадрів і високий мотиваційний потенціал персоналу;
- соціально-екологічна складова, що свідчить про здатність підприємства забезпечувати соціальні потреби населення, бути при цьому екологічно безпечним та здійснювати мінімально шкідливий вплив на навколишнє середовище.

Таким чином, узагальнивши існуючі підходи, можна визначити, що ринкова сталість характеризує такий стан компанії, при якому, незважаючи на вплив негативних ринкових чинників, вона забезпечує стабільне функціонування шляхом наявності в своєму розпорядженні достатньої кількості ресурсів, забезпечення високої платоспроможності, ефективного виробництва, наявності власних новітніх розробок, ефективного менеджмент тощо.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Сучасні кризові явища, що відбуваються в економічній та фінансовій сферах держави, по-

требують від підприємців розробки дійових заходів щодо їх подолання на мікрорівні, пошуку ефективних інструментів управління з метою забезпечення конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках, посилення ринкової сталості на довгострокову перспективу. Дослідивши різноманітні точки зору щодо її визначення було встановлено, що під ринковою сталістю слід розуміти спроможність суб'єкта підприємництва зберігати незмінність свого функціонування та частки ринку в умовах невизначеності і конкуренції, забезпечуючи при цьому ефективність, надійність і бажані результати діяльності протягом довгострокового періоду. Вона є комплексним поняттям, виходячи з чого об'єктивна оцінка її рівня здійснюється на основі системи збалансованих показників. Отже, подальші практичні дослідження щодо посилення ринкової сталості підприємства будуть спрямовані саме на розробку системи збалансованих показників з урахуванням всіх складових ринкової сталості.

Література

1. Портер, М. Э. Конкуренция / М. Э. Портер. — М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. — 790 с.
2. Чмель, С. Ю. Формирование стратегии устойчивого развития предприятия на основе гармонизации целей стейкхолдеров: автореф. дис. на соиск. уч. степ. канд. экон. наук: 08.00.05 / С. Ю. Чмель. — М., 2011. — 25 с.
3. Яблокова, Р. В. Проблема управления устойчивостью предприятия на рынке / Р. В. Яблокова. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.creativeconomy.ru/articles/7652/> (дата звернення 27.10.2017). — Назва з екрана.
4. Білоусько, Т. Ю. Формування економічної стійкості підприємств / Т. Ю. Білоусько // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер.: Економічні науки. — 2013. — № 3. — С. 52–60.
5. Ареф'єва, О. В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення / О. В. Ареф'єва, Д. М. Городянська // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — № 8. — С. 83–90.
6. Василенко, В. О. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. / В. О. Василенко. — К.: ЦУЛ, 2003. — С. 103–125.
7. Тур, О. В. Ринкова стійкість підприємства в сучасній економічній науці / О. В. Тур. // Наукові праці НУХТ. — 2016. — Том 22. — № 3. — С. 55–63.

References

1. Porter, M. E. Konkurentsia / M. E. Porter. — M.: Izdatelskiy dom «Vilyams», 2005. — 790 s.
2. Chmel, S. Yu. Formirovanie strategii ustoychivogo razvitiya predpriyatiya na osnove garmonizatsii tseley steykholderov: avtoref. dis. na soisk. uch. step. kand. ekon. nauk: 08.00.05 / S. Yu. Chmel. — M., 2011. — 25 s.
3. Yablokova, R. V. Problema upravleniya ustoychivostyu predpriyatiya na rynke / R. V. Yablokova. [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.creativeconomy.ru/articles/7652/> (data zvernennja 27.10.2017). — Nazva z ekrana.
4. Bilous'ko, T. Ju. Formuvannja ekonomichnoi' stijkosti pidpryjemstv / T. Ju. Bilous'ko // Visnyk Harkivs'kogo nacional'nogo agrarnogo universytetu im. V. V. Dokuchajeva. Ser.: Ekonomichni nauky. — 2013. — № 3. — S. 52–60.
5. Aref'jeva, O. V. Ekonomichna stijkist' pidpryjemstva: sutnist', skladovi ta zahody z i'i' zabezpechennja / O. V. Aref'jeva, D. M. Gorodjans'ka // Aktual'ni problemy ekonomiky. — 2008. — № 8. — S. 83–90.
6. Vasylenko, V. O. Antykryzove upravlinnja pidpryjemstvom: navch. posib. / V. O. Vasylenko. — K.: CUL, 2003. — S. 103–125.
7. Tur, O. V. Rynkova stijkist' pidpryjemstva v suchasnij ekonomichnij nauci / O. V. Tur. // Naukovi praci NUHT. — 2016. — Tom 22. — № 3. — S. 55–63.